

Struikelblokken op de weg naar restauratie

Het boek Zacharia als dramatische tekst

Ron van den Hout

Copyright Shaker Publishing 2009

Alle rechten voorbehouden. Niets van deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm, zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISBN 978-90-423-0362-1

Shaker Publishing B.V.
St. Maartenslaan 26
6221 AX Maastricht
tel.: 043- 3500424
fax: 043 - 3255090
[http:// www.shaker.nl](http://www.shaker.nl)

Struikelblokken op de weg naar restauratie

Het boek Zacharia als dramatische tekst

Een wetenschappelijke proeve op het gebied van de
Theologie

Proefschrift

ter verkrijging van de graad van doctor
aan de Radboud Universiteit Nijmegen
op gezag van de rector magnificus prof. mr. S.C.J.J. Kortmann,
volgens besluit van het College van Decanen
in het openbaar te verdedigen op dinsdag 12 mei 2009
om 13.30 uur precies

door

Cornelis Franciscus Maria van den Hout

geboren op 11 november 1964

te Tilburg

Promotores:

Prof. dr. U. Berges (Westfälische Wilhelms-Universität Münster)

Prof. dr. W.A.M. Beuken (Katholieke Universiteit Leuven)

Manuscriptcommissie:

Prof. dr. C.J. Waaijman

Prof. dr. P.C. Beentjes (Faculteit Katholieke Theologie Tilburg/Utrecht)

Prof. dr. H.G.L. Peels (Theologische Universiteit Apeldoorn)

Woord vooraf

Dat ik mijn theologische studie aan het Sint-Janscentrum van het bisdom 's-Hertogenbosch en aan de Gregoriana in Rome heb mogen afronden met een promotie aan de Radboud Universiteit in Nijmegen beschouw ik als een eer. Graag wil ik de Faculteit der Theologie in de persoon van decaan dr. Ben Vedder danken voor de mogelijkheid die me wordt geboden. Een telefonisch contact met prof. dr. Ulrich Berges in 1999 betekende voor mij een nieuwe fase in mijn studie. Hij opperde het idee van een promotie. In al de volgende jaren heeft hij mij voortdurend gestimuleerd om door te zetten, en mij met tal van ideeën op het goede spoor gezet. Ik ben hem op de eerste plaats dank verschuldigd. Dat hij mij uitnodigde om in 2008 een aantal maanden in Münster te komen werken was de laatste aansporing die ik nodig had. Ook dank ik em. prof. dr. Wim Beuken die bereid was mijn script te lezen en mee te denken toen het eerder terug- dan vooruit ging.

Het afronden van mijn studie is niet alleen voor mezelf een opluchting, maar ook voor mijn collega's in het pastoraat en de medewerkers op de pastorie van de parochie Drunen-Elshout; zij moesten mij dikwijls missen en de vragen van het pastoraat zelf zien op te lossen. Ik wil met name noemen kapelaan Harold van Overbeek, diaken Albert Soeterboek en pastoor drs. Harm Schilder. Ik besef dat het niet altijd gemakkelijk was een studerende teamleider te hebben.

Als ik niet in de parochie was, verbleef ik veelal op het Sint-Janscentrum in 's-Hertogenbosch. Rector drs. Jeroen Miltenburg, de studenten, docenten en medewerkers boden mij een tweede thuis. Ik hoop dat mijn studie-ijver een goed voorbeeld is geweest voor hen die zich op het priesterschap en op het werken in de Kerk voorbereiden. Dr. Ruud Gouw wil ik danken voor het nalezen van een van de laatste versies van de concepttekst, dr. Nellie Stienstra voor het verzorgen van de Engelse samenvatting en Kees van Hasselt voor het opmaken van de tekst

in boekvorm. Dit zijn de mensen die je op het juiste moment nodig hebt om je verder te helpen.

Als laatste dank ik de bisschoppen Johannes ter Schure† en drs. Antonius Hurkmans voor het in mij gestelde vertrouwen, en drs. Joris Schröder die namens hen de studie van seminaristen en priesters begeleidde en stimuleerde.

RON VAN DEN HOUT

‘s-Hertogenbosch, februari 2009

Inhoud

1 - Inleiding	11
1.1. Doelstelling	13
1.2. Onderzoeksvragen	16
1.3. Datering van Zacharia 1–14	17
1.4. Methodologie	21
 Deel 1 Algemene inleidende kwesties	 25
2. <i>Status quaestionis</i> van het Zacharia-onderzoek	26
2.1. Van de 17e tot en met de eerste helft van de 20e eeuw	26
2.2. De naoorlogse periode tot 1980	30
2.3. De periode van 1980 tot het einde van de 20e eeuw	35
2.4. De periode vanaf 2000	52
2.5. Samenvatting en conclusie	65
 3. Historische achtergrond	 69
3.1. Het einde van de ballingschap,	71
3.2. De invloedrijke regering van Darius I (522-486 v.Chr.)	73
3.3. Xerxes (486-465 v.Chr.) en Artaxerxes I (465-423 v.Chr.)	82
 4. Literaire compositie	 89
4.1. Zacharia 1–8 met de speciale positie van hoofdstuk 8	90
4.1.1. Het eigenstandige karakter van Zacharia 8	90
4.1.2. De interne eenheid van Zacharia 1–7	94
4.2. Zacharia 9–14 met de speciale positie van hoofdstuk 14	100

4.2.1. Het eigenstandige karakter van Zacharia 14	100
4.2.2. De interne eenheid van Zacharia 9–13	105
4.3. Zacharia 8 en 14 als centrum en apotheose	111
4.4. Conclusie	124
 Deel 2 Het boek Zacharia als literair drama	 129
 5. Inleiding tot het literaire drama	 130
5.1. Wat is een dramatische tekst?	130
5.2. Kenmerken van het boek Zacharia	135
 6. Impliciete auteur en lezer	 143
 7. JHWH als actant	 151
7.1. Inleiding	151
7.2. JHWH als communicator	154
7.3. JHWH als handelend actant	159
7.4. JHWH voorgesteld door een metafoor, symbool of titel	165
 8. De profeet Zacharia als actant	 171
8.1. Inleiding	171
8.2. Zacharia en de vroegere profeten	174
8.3. Zacharia en de visioenen en tekenhandelingen	180
8.4. Zacharia en zijn autorisatie	189
8.5. Zacharia en het einde van de profetie	196
 9. Leiderschap	 207
9.1. Inleiding	207
9.2. Jozua en Zerubbabel in Zacharia 1–7	208
9.3. Het slechte leiderschap in Zacharia 9–13	224

10. Dochter Sion	239
10.1. Inleiding	239
10.2. Dochter Sion in Zacharia 1–7	242
10.3. Dochter Sion in Zacharia 8	254
10.4. Dochter Sion in Zacharia 9–13	259
10.5. Dochter Sion in Zacharia 14	275
11. De volken	283
11.1. Inleiding	283
11.2. De volken in Zacharia 1–7	285
11.3. De volken in Zacharia 8	289
11.4. De volken in Zacharia 9–13	294
11.5. De volken in Zacharia 14	298
12. <i>Lexis</i>, <i>opsis</i> en plot in het boek Zacharia	305
12.1. Inleiding	305
12.2. De <i>lexis</i> en <i>opsis</i> en de aanloop naar het plot in Zacharia 1–7	308
12.3. De voorlopige ontknoping van het plot in Zacharia 8	315
12.4. De <i>lexis</i> en <i>opsis</i> en het plot in Zacharia 9–13	316
12.5. De ontknoping van het plot in Zacharia 14	326
Deel 3 Afsluitende hoofdstukken	329
13. Conclusie	330
Bibliografie	337
Afkortingen	357
Vertaling van Zacharia 1–14	361
Summary	381